

81.521.32392
587
420188

BOTHOTI A. G.

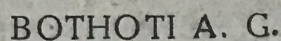
ÆVZAGI AXURI KIUNUGÆ

1-ag XAJ

RAJDAJÆN SKHOLAJ
1-ag ÆMA 2-ag KHLÆSTÆN

Arh A5 kap.

CÆGAT IRISTONI RAUAHDADÆ
ORDŽONIKIDZE
1936

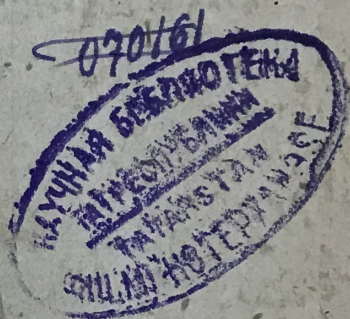
Проверено
1949 г.

1. ag XAJ

RAJDAJÆN SKHOLAJ

1-ag ÆMA 2-ag KHLÆSTÆN.

ÆRTIGKAG RAUAHD

*Sjedar æj kodta Cægat Iristoni Axuradi
Xajjadæ*

CÆGIROBLNACRAUAHDADÆ
ORDŽONIKIDZE

1936

БОТОВЕВ А. Г.

ГРАММАТИКА

дигорского наречия осетинского
языка

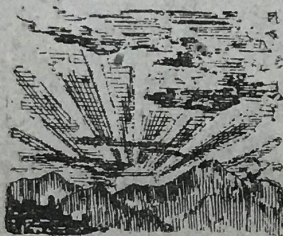
Для 1-го и 2-го классов
начальной школы

FITDZAG KHLAS.

§ 1. Hudiadæ (zahd).

Kustag 1. Bakæsetæ, suvællon, kizgæ, uædta xori tux-ci zahd jes, uoj. Sfinsetæ, xori tux-ci zahd jes, uoj.

Suvællon xussuj.

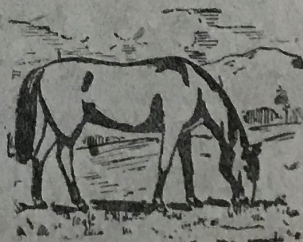
Xor skastæj.

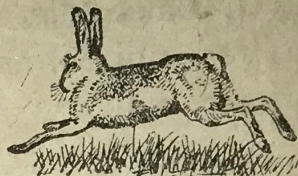
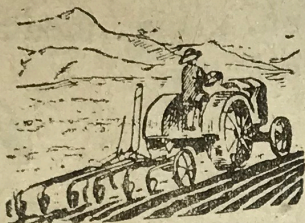
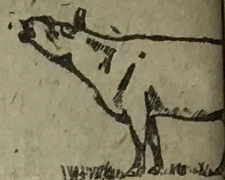
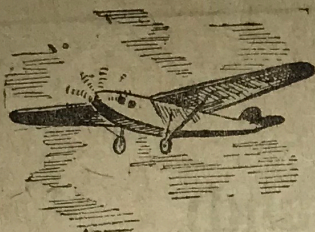
Kizgæ arhauj.

Kustag 2. Sfinsetæ fitdzag fæzzægi, uædta zumægi æj.

Æruardta met. Budurtæ skædzos æncæ. Dændtæ nij-æncæ. Zærbatgutæ fættaxtæncæ. Hædæ sbæhnæg æj. læn kænuj. Khævda baxuæstæj. Xalasæ æriftudta. Næ adæ nartixuar tonuj.

Kustag 3. Xuztæn sæ arxæjdtitæ zæhetæ æma sæ nif-tæ.

X u z æ g. Kurdon kosuj.

Kustag 4. Færstitæbæl ænxæst dzuabpitæ / zæheta
sæ niffinsetæ.

Kæmi cæruj beræh? Kæsalgæ? Hog? Kuj? Tikis?
Bæx? Cærgæs? Tærqos? Chæræxsnæg? Xæfsæ? Z
Muldzug?

(Gobati, hædi, doni, cadi, xædzari, skhæti, turhi
doni, khædzæxti, khotærti, kærdægi, zænxi buni).

Jeugaj dzurdtæj aræst fæuuj hudiada
Hudiadæ æj dzurdtæj kond hudi.

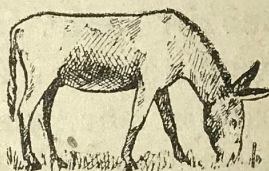
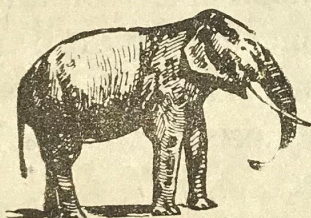
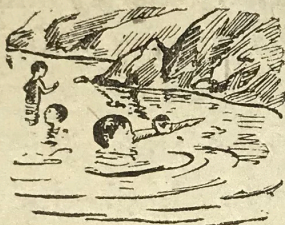
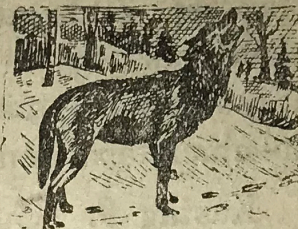
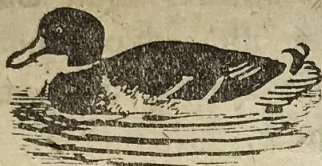
Kustag 5. Finsgæj sthælfiti bunati iværun hæuj
tæ, hudiædtæ si kud uaja, uotæ. Hudiadi kæronm
retæ sthælfæ.

*Færæt æj fadunmæ. Phero æj... Uedug æj...
æj... Sodzijnæ æj... Kard æj... Kiunūgæ æj... Bel æj...
sojnæ æj... Sapojnæ æj...*

(Æxsnunmæ, khaxunmæ, xujunmæ, amajunmæ,
kænunmæ, kæsunmæ, særfunmæ, cumunmæ, finsunmæ)

Kustag 6. Xuztəmə gəsgə cubur hudiədtə niffin-

Kustag 7. Duuə khuarej dzurdtə dugəjdtə jeumitə nsetə, hudiədtə si kud rauaja, uotə. Alli hudij fədlər ivəretə sthəlfə.

1. Kəsalgə. Zolkhə. Xalon. Stholə. Bəlasə. Don. ir. Xor. Uəs. Suvəllon.

2. Ləsuj, təxuj, nəkə kənuj, irəzuj, uasuj, ləuuj, ficuj, kəsuj, hazuj.

Kustag 8. Bəkəsetə radzurd. Alli hudiadi fəste dər euuiajtə. Radzurdəj sfinsetə fitdzag duuə dzurdehudiadə, uədtə ərtə dzurdeməj, cubpar dzurdefondz dzurdeməj əma əxsəz dzurdeməj.

Zumæg.

Xor minkbij tavun bajdædta. Ralæudtæj zumæg nijjex æj. Zildægæj ærdtevu j met. Uazal chis-chis Adæm har daræs sæ uæle skodtoncæ. Suvællændt khaxconæhtæ ærcædtæ kodtoncæ. Bonizærmæ ædtæ kholæbæl tæxdzænæncæ.

Kustag 9. Cubur hudiædtæj nifinsetæ, ka ru j, uoj. Alli hudiadi fæste dær sthælfæ iværetæ.

Hog xuæru j xuasæ. Xæræg xuæru j... Bæx xuæru j... Kæsalgæ xuæru j... Kuj xuæru j... Tikis ru j... Cærgæs xuæru j... Sæhæ xuæru j... Kark xuæru j... (Mistitæ, zolkhitæ, kærdæg, xuasæ, næmug, fid).

Kustag 10. Sfinsetæ hudiædtæ fitdzag kolxozi ta zavodti tuxxæj.

Kolxozmæ ærbalastoncæ traktor. Kosgutæ læ stanokiti særhi. Sæumæ ragi gudok niuuasta. Ragu bavnaldtoncæ itaunmæ. Kolxozi zænxæ æj jeumæjag xozontæ ænzærdæj xumæ kænuncæ. Zavodti qazaua premitæ ravardtoncæ.

Kustag 11. Sfinsetæ hudiædtæ fitdzag zumægi ta særdi tuxxæj.

Xor tuxgin tavuj. Suvællændtæ kholæbæl don nuncæ. Adtæj tuxgin uaruntæ arvi hærti xætdzæ. khæs-khæs kænui. Dændtæ nijjex æncæ. Uældæfi cheu chæbar-chubur kænui. Buduri tillæg æfsna Nadbæl uærduntæ tillægi xætdzæ rarast æncæ.

Kustag 12. Bakæsetæ æma uæ tetrædti nifinsetæ diædtæ.

Zumæg.

Ærzildæj babæj zumæg. Gocgænagæ mærhætæ ahommæ sæxe rajstoncæ har bæstæmæ.

Tæxgæcheutæ xæstægdær sæxe ærbalastoncæ xædzærd-
e. Bindzitæ, zolkhitæ dær sæxe barimaxstoncæ. Su-
endtæ ihældzægæj jexbæl hazuncæ.

Kustag 13. Sfinsetæ hudiaedtæ. Quri xadt nillæg ci
stæbæl gængæ'j, uoni buni xanxæ kæntæ.

Kolxozontæ rarast æncæ budurmæ.

Kolxozontæ rarast æncæ budurmæ æzinæ.

Kolxozontæ rarast æncæ budurmæ æzinæ sæumæ.

Batraz kæsalgdzauæn kodta.

Batraz kæsalgdzauæn kodta faræ.

Batraz kæsaldzauæn kodta faræ særdæ.

Suvællændtæ hazuncæ.

Suvællændtæ hazuncæ kholæbæl.

Suvællændtæ hazuncæ kholæbæl conæhæj.

Max mænæuæ kærdæn masinæj.

Max mænæuæ kærdæn.

Max kærdæn.

Tembol æma Petja haztoncæ jexbæl holtæj.

Tembol æma Petja haztoncæ jexbæl.

Tembol æma Petja haztoncæ.

Xuædtæxæg tæxuj.

Xuædtæxæg tæxuj bærzond.

Xuædtæxæg tæxuj bærzond goræti særhi.

Sabur aræst hudiadi kæron zæhgæ'j
llægdær; finsgæj si iværun hæuj sthæl-
e, arhaugæj ba—ærlæuun.

Kustag 14. Bakæsetæ tauæræq. Sfinsetæ æma si
fitæ nivværetæ, kæmi hæuj, uomi. Sthælfī fæste dzu
damuhataj finsetæ.

*Uosæ xasta khibilajæj don khibila adtæj
chasæ don uordigæj miztæj khibila ræuæg-
gængæ cudæj uosæ cijnæj mardæj æ uarh
ræuæggængæ ke cudæjuobæl khibila sæxemæ
ærbaxasta khibilaj ærtæx dær næbal baj-
zadæj don.*

Kustag 15. Skænetæ'j ærtindæsæjmag ku-
stagi xuzæn.

*Bitdzeui bafænda'dtæj kuji iseftindzun
je uoj cōcæh lasunmæ saxur kodta æ hudtag
cudæj rævdzæ bitdzeu fænnæxstær æj hæungi æv
kuj tikisi ravidta kuj fæccæj surdta tikisi bitdzeu æ
raxaudtæj hæungi adæm ibæl xodægæj mardænc*

Kustag 16. Bakosetæ'j ærtindæsæjmag kustagi

*Kuj badtæj æ bunati razmæ uosæ ragælstæ
stæg kuj æj æxsinun bajdædta duuæ xaloni jimæ
tæncæ xalændtæ jin je stæg rajsunmæ havtoncæ sæ
æ dumæg rajvazta kujjimæ æxe fæxxadta uæd innæ
stæg raskhafta duuæ xaloni dær stæxtæncæ bælasæ
fonsgondi xætdzæ.*

Kustag 17. Finsgæj sthælfiti bunati iværetæ d

*Kolxozontæ cæuncæ ...(kumæ?). Hæræj zaruj
Iguærdæni zajuj ...(ci?). Khæbis soruj ...(ke?).
kænui bitdzeu ...(cæbæl?). Tikis hazuj ...(kæmæj?)
næuæ æftauj ...(ci?). Sæumæj izærmæ zardta ...(ka?)
skodta asthonæ ...(Ka?) niuasta. Zærōnd læg ni
...(ci?) Suvællændtæ tundztæncæ ...(kumæ?). Suvællō
...(ke?). Fustæmæ ærbahuztæj ...(ka?).*

§ 2. Hudiadi medægæ dzurdti bastdzijnadæ.

Kustag 18. Dzurdtae kærædzebæl rast nibbædtetæ.
Kolxozon traktor badun. Lasun bæx uærdun. Jex til-
ærcæun. Bindzæ badun dedenæg. Nazu iræzun xonx.
ællon uarzun tikis. Zumæg uarun met. Cærgæs skhæ-
cheu. Dzogæ kærdæg xezun. Kæsalgæ don cærun.
tæ cærun hædæ. Fidæ arhaun gazet. Xor kæsun ird.
tæ arv cæun. Zærondlæg arazun bælasæ.

X u z æ g. Bæx lasuj uærdun.

Kustag 19. Dzurdti kærændtæ rast sarazetæ. Bahudi kæn-
zurdti kærændti æjjivddzinadæ.

X u z æ g. Adtæj skholaj.

Randæj... Racudæj... (skhola).

Randæ dæn... Ærbazdaxtæn... (ærtajun).

Cædtæ kænæn... Næ tærsæn... (zumæg).

Ærimburd æncæ... Ravardtoncæ... (suvællændtæ).

Bacudtæn... Xuarz æj... (kolxoz).

Kiunugæ... Ærxaudtæj kiunugæ... (sthola).

Kustag 20. Finsgæj sthælfiti bunati iværetæ dzurdtae
titæmæ gæsgæ.

Suvællændtæ raxæleu æncæ... (kæcæj?).

Jetæ skholaj kastæncæ... (cæmi?).

Suvællændti dæluagisti jes... (citæ?).

Suvællændtæ cæuncæ... (kumæ?).

Fæsraeftad suvællændtæ hazdzæncæ... (kæmi?)

(Skholajæj, kiunugi, kiunugutæ, æmdzæraenmæ, sæ
jexbæl).

Kustag 21. Sfinsetæ hudiaedtæ æma khælaet
dægæ dzurdti kærændtæ rævdzæ finsgæ cotæ.

Kim axur kænuij... (skhola).

Je bazudta... (kæsæ).

Arhauj Kim rajdajæn... (kiunugæ).

Æxuæræ Zaræ ihosuj Kimi... (arhud).

Zaræ dær axur kænuij... (skhola).

Kim æma Zaræ xuarz axur... (kænuij).

Kustag 22. Dzurdtæ rast sbædtetæ, hudiaedtæ
uaja, uotæ.

Az... Du... Je... Max... Sumax... Jetæ...

(Hazun, hazuncæ, hazis, hazæn, hazuj, hazetæ).

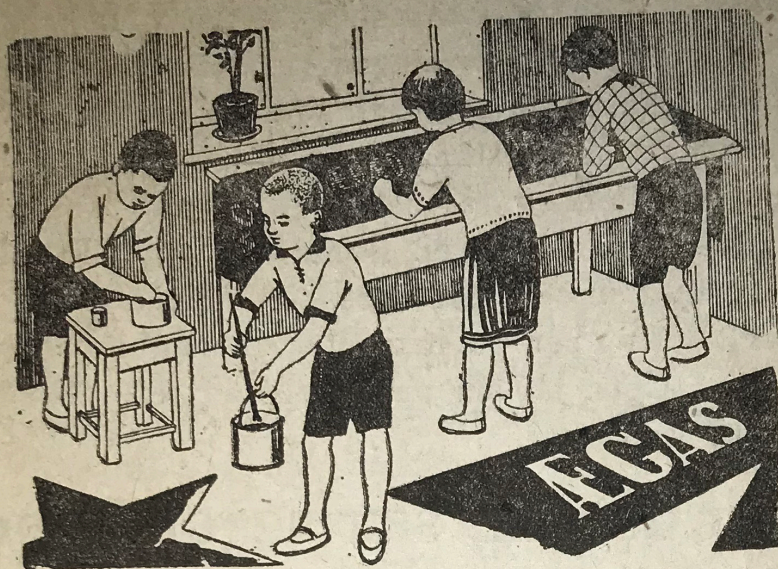
Hudiadi dzurdti kærændtæ kond f
uncæ hudij aræstmæ gæsgæ.

Je æj dzurdti bastdzijnadæ hudi
medægæ.

Kustag 23. Sfinsetæ uæ tetrædti radzurd æm
gindær kærædzebæl bast dzurdtæ hudiaedti medægæ
xænxitæj sbæræg kæntæ.

Izær.

Izæræj max cirah nikkænæn. Næ fidæ hæræj
suj næuæg gazettæ. Næ madæ ba fehosuj uomæ.

ellændtæ kænuncæ xuztæ. Minkhij Zazo ba kiunugi fæj-
auj. Næ zæronð baba dær fehosuj gazetti xabærdtæmæ.
Baba beræ uarzuþ ne staxanovonti æntæstitti xabærd-
æ ihosun.

Kustag 24. Bakosetæ'j 23-mag kustagi xuzæn.

Cheusor.

Turhi stur zærdæþ badtæncæ
ti cheutæ. Uotæ ræxgi cheu-
fæzzindtæþ. Cheutæ uesti
mæ balihdæncæ. Jeu ba si
legkæþ rajzadæþ. Cheusor
l æxe niccavdta æma'j fæx-
a æxecæn æxsæværæn.

Kustag 25. Bakosetæ'j 23-mag kustagi xuzæn.

Socialiston budurti staxanovontæ.

Digori hæu. Tixilti Bedtaj nombæl kolxoz. Zvenovod
stan xumæmæ ragi racudæþ ualdægi. Xumi ahommæ

zænxæ ishæsta fagusæj. Skholadzautæ dær in fæjjaha
Mugkag bajtudta ærtast næmugæj, rænhæ itud. Duua
ba bajtudta saxmat. Je zveno zinadæ næ zudtoncæ.
tæ qæbær xuarz baxsastoncæ.

Ærcudæj fæzzæg. Khostan je zvenoj xætdæ
dæj budurmæ. Tonuj jerisæj. Bonæ ærtonuj 120 p
gektaræj jesuj 117 centneri dessagi nartixuar.

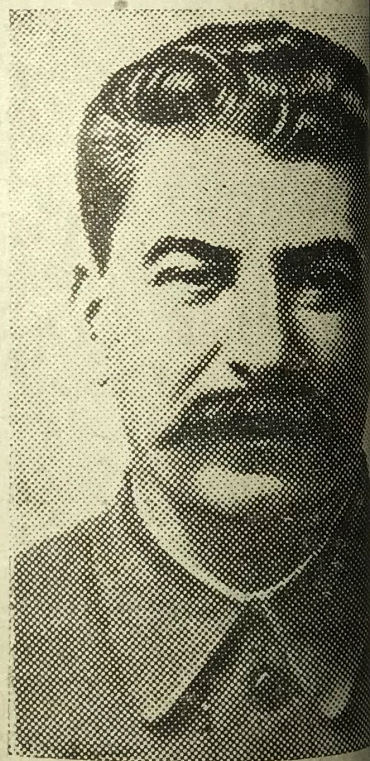
Uomæj dessagdær ba razindtæj Simæni kolxoz
vod Gabolati Ceta. Jæ alli gektaræj dær jesuj 142
xuærz hædæ nartixuar.

§ 3. Stur damuha særmågond næ

- Kustag 26. Xuzti buni næmdtæ sfinsetæ uæ t
• Bahudi kæntæ, nom, fidi nom æma mugkag ciuavær
hajæj finsgæ'ncæ, uoj.

Vladimir Iljaj furt Lenin.

Iosif Vissarioni furt

Kustag 27. Sfinsetæ fitdzag kizgudti, uædta bi
næmdtæ.

Thox. Tinæ. Acæ. Azæ. Petja. Taisæ. Tairæ. Majæ.
 . Zojæ. Tamaræ. Azo. Serge. Kafe. Baris. Raman.
 . Xazbi. Kermen. Qazbeg. Mixal. Ændre. Go-
 . Salu. Sæfjat. Asædo. Gubataæ. Zinæ. Minæ. Soltan.
 . Iræ. Toljæ. Marklen. Vladlen. Maj. Kommunæ.

Kustag 28. Nifinsetæ nom, fidi nom æma mugkag
 g finstmaæ gæsgæ.

Mæ fidæ xunnuj Zaur, Aksoj furt Lekti. Mæ madæ
 uj... Mæ fidi madæ xunnuj... Mæ xuæraæ xunnuj... Me
 æ xunnuj... Mæ xuæri furt xunnuj... Me'nsuværi kizgæ
 uj... Mæ madi'rvadæ xunnuj...

Nom, fidi nom, uædta mugkag finsgæ
 ncæ stur damuhajæj.

Kustag 29. Nifinsetæ nom æma mugkag næuæg ba-
 gitæn.

Kustag 30. Sfinsetæ fitdzag hæuti, uædta dændti, uoj
 e ba gorædti næmdtæ.

Iræf, Cirau, Cikola, Lesken, Nalcig, Baku, Sadon, Terk,
 alggun, Xusfæræk, Fæsnæl, Mæstinok. Xæznidon, Æx-
 Bilæg, Mæxčeskæ, Ærædon, Saliguærdæn, Elxot, Xu-
 læg, Grozna, Unal, Ordžonikidze, Tæmiskh, Labæ,
 ra.

Gorædtæ, hæutæ, dændtæ, kolxoztæ,
 ædta zavodti særmagond næmdtæ dær
 nsgæ æncæ stur damuhajæj.

Kustag 31. Sfinsetæ fitdzag kolxozti, uædta zavodti
 ndtæ.

Zavod „Katuškæ“. Kolxoz „Digori Partizan“. Kolxoz
 „nx“. Kolxoz „Muxa“. Zavod „Elektrocink“. Zavod „Sel-
 “. Kolxoz „Lenin“. Kolxoz „Stalin“. Zavod „Dinamo“.
 od „Serp i Molot“. Zavod „Putilovec“. Zavod „Aksaj“.

Kustag 32. Sfinsetæ æma sthælfiti bunætti næmdtæ.

Max cæræn... (hæui nom). Max hæui jes kolxo, xoxi nom). Næ hæui razmæ uajuj don... (nom). Næ xæstægðær goræt æj... (nom). Næ zildi jes xirxfæ vod... (nom).

Fænsti særmagond næmdtæ æncæ
gæ stur damuhajæj.

§ 4. long æma dzurdtæ næua rænhæmæ xæssuni æhdæudtæ

Xodæ æma ronæ æncæ daræs. Næ dzæxæra
dæj stur nasæ. Zinæ æj pioner. Musa æj qazauato
ræse ærcudæj cauænæj.

Suvællændtæ xuæruncæ kasæ. Kurojni særi iræzu
Skholamæ ærlastoncæ sog. Maxæn aboni æj bæ
Bakæsetæ dzurd ronæ. Bahudi kæneta, cal u
mæj dzurd cæuj ronæ.

Nigkidær ma bakæsetæ xæjdtæj dzurdtæ: xo-dæ
Zi-næ, Ni-næ, Za-ræ, ko-sæ, ka-sæ, xu-mæ, ki-no,
xa-læ, gæ-di, ho-læ, phe-ro.

Kustag 33. Sfinsetæ xæjdtægondæj dzurdtæ:

*Iræf, Sirau, ninæh, ræzæ, Kælux,
kolxoz, xamut, cævæg, xumæ, æxsir,
cumæ, bali, basæ, avgæ, cirah, næzi,
kærdæg, sabur, cærgæs, cærdæg, goton,
fidæ, xuæræ, ærvadæ, xalæ, æmbud,
lodir, ærfug, cæstæ.*

Dzurdtæ æncæ xæjdtæj — iuængtæ

Kustag 34. Skænetæ iuængtæj dzurdtæ. Ci dzurdtæ
aja, uoni ionggondæj niffinsetæ. longæj iongi 'xsæn
etæ xanxæ.

a	Ni	Kafe	
a	Ti	Zare	
a	Zi	Kame	tæ
r	Di	Uarze	

sæ næ

Kustag 35. Baftauetæ finst xæjdtæbæl iuængtæ, dzurd-
si kud rauaja, uotæ.

Asi... Bæla... Kiunu... Tol...
Masi... Tæra... Bin... Sin...
Kuroj... Dzæbo... Kin... Pur...

Kustag 36. Sfinsetæ hudiaedtæ, sæ dzurdtæ sin iuæng-
gængæj. longæj iongi 'xsæn xanxæ iværetæ.

Ralæudtæj zumæg. Uazal chis-chis kænuij. Budurtæ trak-
æj xumæ kænuncæ. Xuasæ kærduncæ masindtæj. Sor-
d xuasæ kolxozmæ lasuncæ. Bindzæ babadtæj dedenæg-
Bælæstæ sir-sir kænuncæ dungæj.

Kustag 37. Sfinsetæ radzurd. Dzurdtæ iuængtæ kæne-
longæj-iongi 'xsæn xanxæ iværetæ.

Zujmon æxsævæ.

Talingæ æxsævæ. Arv æj mehtæj æmbarzt. Zildægæj
s met æræmbarzta.

Hæungi rænhitæj læuuncæ xædzærdtæ. Æxsævgæs jeu-
gæj raco-baco kænuij. Æ khaxi buni meti qæs-qæs idard-
ihusuj. Æxsævgæsi rexæ metæj isors æj.

Fal æxsævgæs uazalæj næ tærsuj. Jes ibal ustur har
cæ, har uældzar xodæ æma har khaxi daræs.

Kustag 38. Nifinsetæ næmdtæ ædtægvesteti, jeuiongontæ, uædta duuæiongontæ, uædta ærtæion)

Raisæ, Veræ, Desæ, Taisæ, Besæ, Murat, Cælkona, Kucuk, Majræn, Cæraj, Marat, Zaretæ, Sasa, Ta Soltan, Soslan, Rozæ, Mark.

Kustag 39. Sfinsetæ baceütæ. Sæ iuængtæ sin xecæn kæneta.

Minkhij arvæj met uaruj. Næ fæsduar kæugæ Næ tuguri cæxæri kæfojnæ. Nanaj razmæ uærigkæ Minkhij dada xuasæ kærduj. Dzoruj, duuæ kæsunca ba ihosunca.

Dzurd rænhi ku næ cæua, uæd si kenæ ba khuar xajji—iongi dær næ rænhæmæ xæssun ænhezuj.

Kustag 40. Sfinsetæ dzurdtæ iuængtæ gondæj rænhæmæ xæssuni æhdaubæl.

X u z æ g. Inaj-gænæn, inajgæ-næn.

Inajgænæn. Fæskomcædeson. Næuægdzau. Radio Qazauaton. Kolxozon. Zavod. Traktor. Fabrikæ. Goto sinæ. Kolxoz. Itauæn. Xuasgærdæn. Mænæugærdæn. munist. Oktjabron. Xuædtæxæg.

Kustag 41. Bakosetæ'j cubpor fitdzag kustagi x Bælasæ. Toxona. Ærmæg. Pernæ. Zinada. Ajdænæ. Sæuæxsed. Kærca. Xædonæ. Gæhædi. donæ. Xarbut. Sænæfseræ. Kærdæg. Izær. Boni Æxsævæ. Beheli.

- 1) Næuæg rænhæmæ ænhezuj xæssun ægas xaj
- 2) Jeunæg damuha rænhi uadzun, uædta næuæ hæmæ raxæssun ne'nhezuj.

3) Jeuiongon dzurdtæ xæjdtæj næuæg rænhæmæ
sun ne'nhezuj.

Kustag 42. Ranimad dzurdtæj sfinsetæ jeuiongon dzurd-
uæ tetrædti.

Bel, bor, basæ, ærhæ, bæläu, mud, lux, tærsæ, bærzæ,
zæ, kuncæ, cork, tog, xodæ, tunæ, bindzæ, gæhædi,
ars, tærqos, sæhæ, dærkhæ, uær, xed, fus, kark, dalis,
pec, khela, stholæ, phero, ajdænæ, hos, ros, mos.

§ 5. Hær.

Kustag 43. Finst dzurdtæ raiuængtæ kænetaæ.

Azo. Izæ. Iræ. Uomar. Uru. Inal. Iran.

Sfinsetæ si xecænæj sæ fitdzag iuængtæ. Zæhetæ jeci
uængtæ. Raxæjdtæ kænun ma ænhezuj iuængtæ: a, i, o, u?

Sfinsetæ jeci dzurdtæj sæ dugkag iuængtæ. long „dæ“
ezuj æma raxæjdtæ kænun? Kenæ ba „ræ“? luængti
“æma „ræ“ ænxuzon ci jes? Uædta si fæjnæ xuzi ci jes?

Kustag 44. Sseretæ, rænhi alli dzurdi dær ka jes, jeci
tæ.

Niffinsetæ jeci hærti.

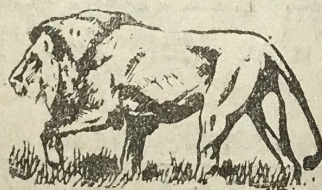
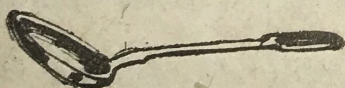
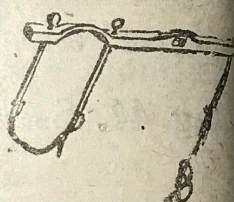
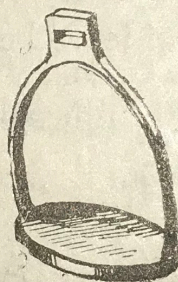
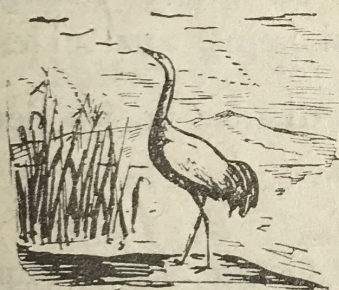
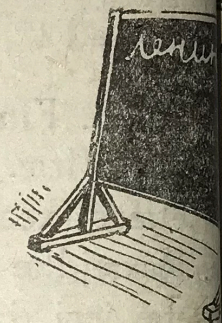
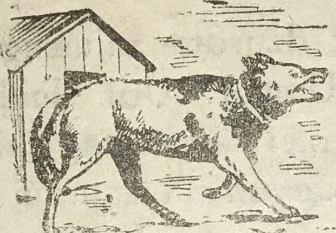
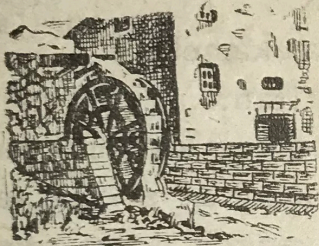
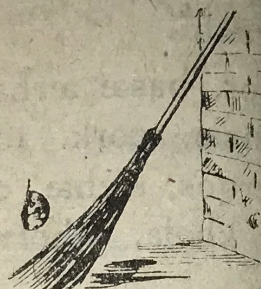
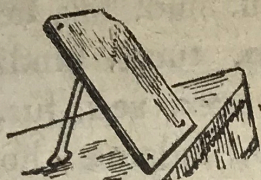
Sog. Agæ. Goton. Aguvzæ. Agori. Gærzæ. Mud. Æm-
Khum. Xumæ. Lux. Bali. Lædzæg. Alæg. Uælindzæ.
ost. Xætæl. Tulæ. Met. Tel. Færæt. Sog. Uosæ. Asæ.
Turusa.

Næ dzubandi æj dzurdtæj. Dzurdtæ
a kond æncæ hærtæj. Hærtæ finsgæj
æræggond cæuncæ damuhataæj. Damuha-
æ fæuuncæ, sturtæ (A, B, C, D,) æma
ænhontæ (a, b, c, d).

§ 6. Hær „j“.

Kustag 45. Zæhetæ æma niffinsetæ ævdist xuz

Kustag 46. Æv list xuzti næmdtæ raiuængtæ
longæj-iongi 'xsæn nivværetæ xanxæ.

Kustag 47. Dzurdtæ ænxæstæj finsetæ.

Izaz... Iso... Izæ... Iha... Ina... Irist... Ido...
Igak... Iræ... Ihældzæ... Iguærdæ... Ixælc...

Hær „J“ æj ærdæghælæson, iong næ ædtuj æma xunnuj ænæiongon; hær „i“ a, kud hælæson, dædtuj iong.

§ 7. Hær „u“.

Kustag 48. Bakæsetæ duuæ cægindzej dzurdtæ dær a sbæræg kæneta fitdzag cægindzi „u“, uædta dugkag indzi „u“ kud ihusunca, uoj. Dzurdtæ cægindzitæj tet-ti niffinsetæ.

Tu	Uaza
Butuz	Azau
Musa	Uors
Ručkæ	Sau
Khutu	Ærhau
Budzi	Gælæu
Uærdun	Uær
Bælæu	Uæzæ

Kustag 49. Niffinsetæ dældær nimad dzurdtæ iuæng-gondæj tetrædti. Sbæræg kæneta, „u“ bælvurd ci dti nehusuj, uoni æma sin sæ buni raxanxæ kæneta. Kommunæ. Murat. Xuasdzau. Qancau. Duda. Cheusor. uguk. Hædkhuær. Uosæ. Gægkug. Musatæ. Khanau. ik. Ærhau. Futæg. Arhau. Dzipu. Sirau.

§ 8. Hær „æ“.

Kustag 50. Niffinsetæ hudiaædtæ uæ tetrædti. Sthælti-æsti dzurdtæ baftauctæ.

Særdæ fækkosuncæ... (cæmæj?), zumæg ba... mæj?). Særdi'ndærhci fæzzardta... (ka?).

...(Ciuavær sird) xuærgæj stæg ne'rtasuj
 huzuj ...(kæmæ?). Suvællon hazta ...(ca
 ...(Ka?) ra'skhafta karki cheui. Sirdtæ co
 ...(kæmi?). Xædzari særbælbaduncæ ...
 Æxsævæj-bonæj kosuj ...(ci?). Sæudan
 runtæ bajdajuj ...(ka?) ...(Ci?) æj zujm
 ræs ...(Ciuavær bœlæstæ?) zajuncæ
 uædta xonx bæsti ...(Ciuavær sird?) al
 dær tærsgæ kœnuj.

Kustag 51. Bakæsetæ æmdzævgæ, uædta, hæ
 dzurdti jes, uoni uæ tetrædti nifinsetæ.

Sæumæ.

Sæumæ ihal curd kæneta,
 Xussænæj ræuæg isteta,
 Æfsnajd uæ qæbpæl særfeta,
 Kædzosdær uæxe æxsnetæ,
 Æxcul uæ sexuar xuæretæ,
 luændæg skholamæ cæuetæ!

A. Bothoti.

Kustag 52. Bakosetæ 52-mag kustagi xuzæn.
 Rozæ axur kœnuj skholaj. Je bazudta arhaun
 Rozæ abeti kiunugi. Rozi arhudmæ fehosuj æ xu
 jæ dær. Rozi æmbaltæ: Zaretæ, Baris, Geuærgi x
 ma arhauncæ. Acæ, Bobæ, Zojæ ba arhauncæ ta
 dæg æma kædzos.

§ 9. Ænæbælvurd hærtæ

Kustag 53. Bakæsetæ duuæ cægindzej dzurd
 uædta fitdzag cægindzi dzurdtæ uæ tetrædti sfins
 ænæbælvurd hærti bunmæ xanxæ rakænetæ.

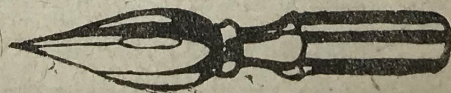
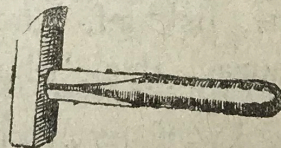
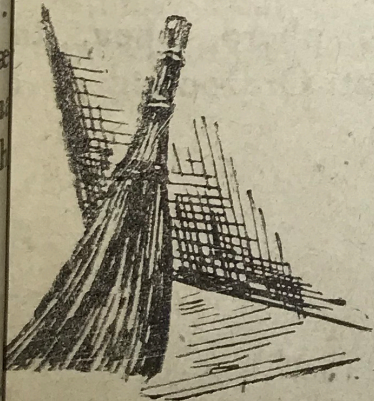

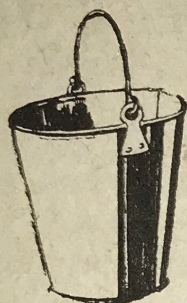
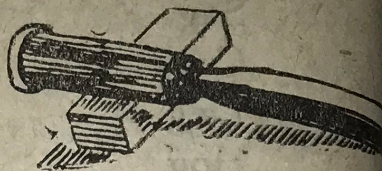
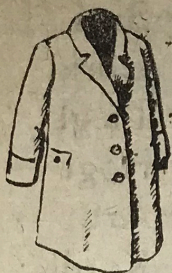
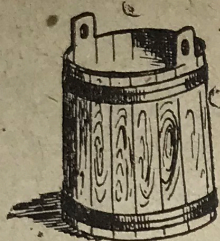
Sog
Sag
Cork
Læg
Hog
Art
Kard
Avd
Davd
Kavd
Fæd
Fat
Uat
Sird
Ird
Tard
Nad
Arh

Sogi
Sagi
Corki
Lægi
Hogi
Arti
Kardi
Avidi
Davdi
Kavdi
Fædi
Fati
Uati
Sirdi
Irdi
Tardi
Nadi
Arhi.

§ 10. Dugaj damuhataej bæræg kængæ hærtæ: ch, čh, th, ph, kh, dz, dž.

Dældær ævdišt xuzti næmdtæ zæhetæ æma sæ uæ tet-
niffinsetæ.

Ævdist xuzti næmdtæ calgaj hærtæj æncæ, fir
calgaj damuhataej æncæ.

Jeuæj-jeu hærtæn særmagond da
hatae næjjes, bæræggond fæccæuncæ
gaj damuhataej: d, c, t, p, k; uonæbæl æ
fæuuj h, z kenæ ba ž.

Kustag 54. Bakæsetæ hæræj dzurdtæ. Zæhetæ
hærtæ si jes. Dugaj damuhatae si ci hærtæ bæra
nuncæ, uoni buni xanxæ rakænetæ.

Toldzæ, liskhæf, Khora, bedzæ, phero, cheu,
khiræ, phuzæ, dzol, phælitto, goræt Ordžonikidze
sančhex.

DUGKAG KHLAS.

§ 1. Hudiadæ æma ærxuæcæntæ.

Dzubandi kond æj hudiædtæj. Hudiadæ æj hudi dzurdzahdæj.

Finsgæj hudiadæj hudiadi æxsæn iværgæ æj sthælfæ. Rajdajæni, uædta sthælfæ fæste finsun hæuj stur damu-
j.

Hudiadi farst ku ua, uæd in æ fæste iværun hæuj
i nisan.

X u z æ g. Aboni ci bon æj?

Hudiadi ku ua hæri zdæx, uædta si æ fæste iværun
æj hæri nisan.

X u z æ g. Ægas cæuæd Oktjabri revoljuci!

§ 2. Farsti hudiadæ.

Kustag 1. Dzuabpi hudiædtæn færstitæ nivværetæ.

Færstitæ:

Dzuabpitæ:

1. Xumæ kæmi fækkænuncæ?	1. Xumæ fækkænuncæ buduri.
2.	2. Tatxatæ fækkænuncæ dzæxæraj.
3.	3. Insgæ fækkænuncæ kurojni.
4.	4. Dzol fæffıcuncæ peci.
5.	5. Traktortæ fækkænuncæ zavodti.
6.	6. Qumac uafuncæ fabrikti.
7.	7. Gazzettæ muxur kænuncæ tipografij.

Kustag 2. Færstitæbæl dzuabpi hudiaedtæ
æma sæ niffinsetæ.

Færstitæ:

1. Ci. zajuj fætkhu bæ-
lasæbæl?

Dzuabpitæ:

1. Fætkhu bæ?
zajuj fætkhu

2. Cæbæl zajuncæ æxsinchitæ? 2
3. Cæbæl zajuncæ ængöztæ? 3
4. Cæbæl zajuncæ balitæ? 4
5. Cæbæl zajuncæ kærdtutæ? 5

Færsgæj quri xadt bærzonddær gæng

Kustag 3. Dzuabpitæn færstitæ nivværetæ æ
niffinsetæ.

Færstitæ:

1. Kæmi adtajtæ sumax?

Dzuabpitæ:

1. Max adtan skho

2.

2. Kastan, axur
æmdzævgitæ, fir

3.

3. Næ kustitæ fæ
duuæ saxatto

4.

4. Kædzosdzinadæ
stæncæ dezurnitæ: Sala æma

5.

5. Khæræzgitæ igo
toncæ peremeniti alli urokki fæst

6.

6. Khlasmæ cæuga
næ khæxtæ kædzos kænun koc

Hudiadi farst ku ua, uæd xunnuj fars-
on hudiadæ. Farston hudiadi fæstæ ivær-
æ'j farsti bæræggænæn (?).

Kustag 4. Bakæsetæ tauæræq. Alli hudiadæn dær si
nivværetæ æma'j niffinsetæ.

Fættarstæj.

Dudik æ madi xætdzæ fæccudæj gôrætmæ. Ærfusun
oncæ sæ madi xuæræmæ. Dudik gôræti fitdzagdær
uæd adtæj æma donuadzæn khran nekæd fæuuida. Cæl-
æni jeunægæj rajzadæj. Farsi uinuj khran, æ buni ba tas.
Dudik fæzzildta khran. Uordigki don rakaldæj. Khran
enun Dudik næ zonuj. Don tasi biltæj kælun bajdæda.
arstæj Dudik, niffælors æj, æ medbunat læuuj æma zir-
ænuj. Ualdænæ fæzzindtæj sæ fusunti bitdzeu. Je khran
æda æma xodægæj mardæj Dudikbæl.

Kustag 5. Thaffi fars duuæ'mbesi rakænetæ. Galeu
ej finsetæ færstitæ. Raxes farsæj ba uonæbæl dzuabpitæ.

Anketæ.

1. Kud xunnuj dæ nom, dæ fidi nom æma dæ mugkag?
2. Cal anzi dæbæl cæuj?
3. Ue skhola ci xunnuj?
4. Kæmi kond æj?
5. Kæci khlasî axur kænîs?

Kustag 6. Sfinsetæ hazuni dzurdtæ æma si kæmi ci
æcæni bæræggænæntæ hæuj, uoni nivværetæ.

Hazuni dzurdtæ.

Ci arxais?
Neci.

Kuj, ci ræis?
Beræhti tærsun kænun.

Je ba ci murxuj? Kuj, dæ dumæg ci nilqiv
 Mænæn ahaz kænuij. Beræhtæj tærsun.
 Kustag 7. Dældær færstitæbæl ænxæstæj dz
 niffinsetæ.

Surx æfsadi razdzæuæg.

Surx æfsadi fætæg ka'j? (Kliment Jefremi furt Vo
 Cal anzonæj æmbal Vorošilov rajdædta kosur
 (Avdanzonæj). Bonæ cæj bærcæ ista æ kustæj? (Da
 pekki). Uoj fæste kæmi kusta? (Adtæj fijjau, ixuæ
 lakmæ, uædta zavodti kosæg). Cæbæl ærvist ærc
 beræ xædtiti? (Fællojnægænæg adæmi særbæl tox
 fædbæl).

Oktjabri revoljucij ci kusti adtæj æmbal Vo
 (Adtæj surx qazauaton æfsædti særhi).

Kustag 8. Finsetæ ænxæst dzuabpitæ.

Oktjabri socialiston revoljuci.

Cæmæ xunnuij Oktjabri revoljuci?

Revoljucij razamonæg kæci parti adtæj?

Ka læudtæj uæd kommuniston partij særhi?

Oktjabri revoljucij razmæ ke khoxi adtæncæ
 zavodtæ, uædta zænxitu fuldær æma xuæzdærtæ?

Ke bacæncæ jetæ jeuguræj dær nur?

(Uoj tuxxæj, æma ærcudæj Oktjabri mæji; kon
 ton (bolsevikti) parti; Lenin æma Stalin; hæzduguti
 fællojnægænguti).

§ 3. Hæri hudiadæ.

Kustag 9. Bakæsetæ'j æma'j sfinsetæ.

Næ bæsti irajuij kust!

Æmbældtæ, æmzærdæ uotæ!

Kosetæ socerisæj budurti, zavodti!
 Xumtæ xuæzdær kæntæ!
 Radtetæ bæstæn fuldær zhærtæ!
 Bongin kæntæ kolxoztæ!

Kustag 10. Bakæsetæ hæræj æma sfinsetæ lozungtæ.
 Ægas cæuæd kosguti æma zænxcosguti ænzærdædzi-
 e! Ægas cæuæd Oktjabr! Fesæfæntæ magosatæ! Fesæ-
 æ kolxozæn znagkadæ xæsgutæ! Jeugur bæstiti prole-
 æ, bajeu uotæ!

Kustag 11. Bakæsetæ hæræj æma sfinsetæ æmdzævgitæ.

Fyduag.

Uæ, chiusur,
 Ma mæm dzur!
 Uæ, ruvas,
 Ma mæm uas,—
 Xuysgæ ma kænyn!

Uæ, cærgæs,
 Ma mæm kæs!
 Uæ, tærqus,
 Ma mæm qus,—
 Kærdzynyl kæuyn!..

Xetægkaty Khosta.

Desgængæj, cijnægængæj, ævzedgæj
 enæ zustgængæj quri xadt bærzonddær
 ængæ'j.

Kustag 12. Bakæsetæ radzurd æma si hæri hudædtæ
 setæ.

Duuæ fændagkoni.

Cudæncæ duuæ fændagkoni—jeu gorætmae, in
gorætæj.

Sæ uærduntæ skhobalæ'ncæ. Sæ jeu innemæ h
nuj: „Jeuvars kænæ nadæj! mæn gorætmae tahd cæun
Innæ ba hær kænui: „Dæxuædæg jeuvars kænæ! ma
xemæ tahd cæun hæuj“. Uotemæj sæ qauha niddg
Uæd sæmæ ærtigkag fændagkon dzoruj: „Tahd cæd
ke hæuj, je rajeuvars kænæd!“

Hudiadi des, cinæ, ævzist, kenæ
zustdzinadæ ku ua, uæd je æj h
hudiadæ. Hæri hudiadi fæste iværg
hæri bæræggænæn (!).

Kustag 13. Bakæsetæ æma sfinsetæ hudiædtæ.

Ne'skholaj suvællændtæn sæ fuldær æncæ pio
Pionertæ æncæ xuærzæhdau. Madæ rarvista Simi ko
tivmæ. Ærvadæ xuæræn ravardta kærdu. Xuærae je
mæ niffinsta phismo. Dzæxæraj balitæ dedenæg raftud
Max ihældzægæj rarvistan næ særdæ lagirti. Arvbæl
tæncæ sthalutæ. Hædi astæu uajuj khanau. Max adtan
Suvællændtæ kastæncæ kiunugi arhau. Arvbæl s
æncæ mehtæ. Fæzzigon khævda ne'rhosæj æxsævæ-b
Cæstitæ næ buxsuncæ xormæ kæsun. Dengizi don æ
gun-mast.

Kustag 14. Bakæsetæ alli hudiadæ dær ærtæ
gindzemi dær.

Je xædzari'j. Je xædzari'j? A-a, xædzari'j!

Basæ xuærzadæ'j. Basæ xuærzadæ'j? Ci xuærzadæ
Idzuld an. Idzuld an? Tægkæ dær, idzuld an!

Hudiadi hær kenæ farst ku næ ua,
æd xunnuj sabur aræst hudiadæ. Sabur
ræst hudiadi fæste iværgæ'j sthælfæ (.).

Kustag 15. Bakæsetæ radzurd, uædta xecæntæj sfinsetæ
zag farsti hudiædtæ, uædta hæri æma sabur aræst
ædtæ.

Ændeugæ Gega.

Qajsæn æma Gega randæ'ncæ hædæmæ. Nadbæl
sæn færsuj Gegaj: „Beræhæj fættærsis?“ Gega ba
ruj: „Cæj tærsun æj je babæj? Æ sær in lædzægæj niph-
ert kænæ, æma fæmmard uodzænæj!“

Bacudæncæ hædbunmæ. Bælæstæj hædi xurfæ æj ta-
æ. Khaxi buni siftæ sir-sir kænuncæ, xuskhæ khuæcæl-
khærdzcitæ kænuncæ. Gegaj tas bacudæj. Qajsæn babæj
færsuj: „Tærsis, ci?“

„Cæmæj tærsun! Minkhij suvællon ku næ dæn!“
Qajsæn je'cægæj tærsun kænun bajdædta Gegaj... Gi-
ej fæhhær kodta: „Beræh“! Gega nirdeugæ kodta: „Uau!“
na! na... na!“

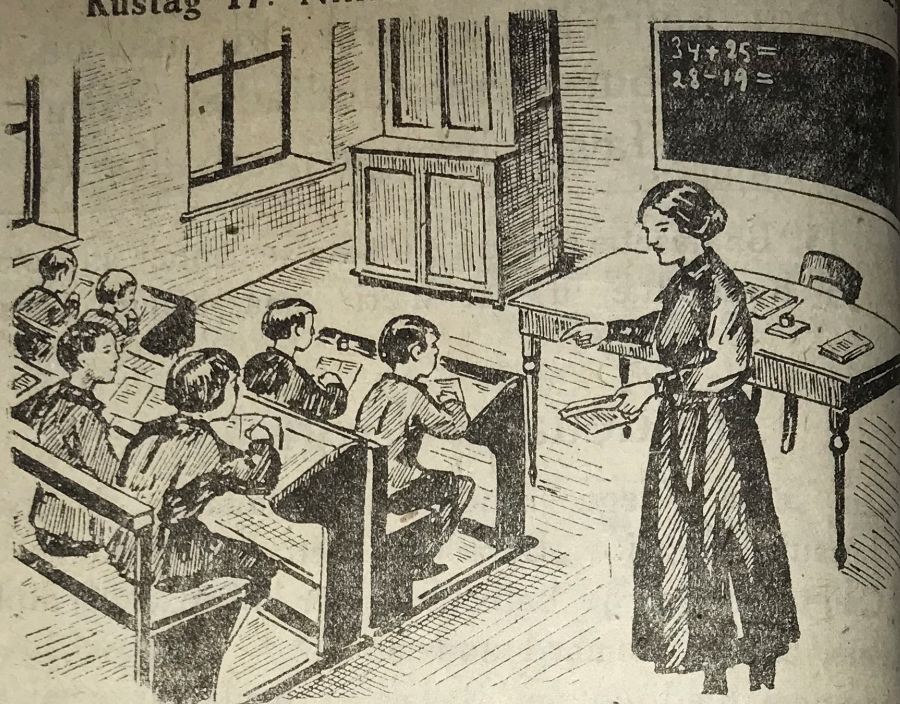
Qajsæn xodægæj raqan æj æma jimæ dzoruj: „Mælæti
deugæ næ dæ, Gega!“

Kustag 16. Niffinsetæ ænxæst dzuabpitæ færstitæbæl.

Fæzzæg.

Anzæn æ kæci afonæ ralæuuj særdi fæste? Arv cæ-
ej æmbarst fæuuj? Xor axid fækkæsuj?

Khævda ci fækkænuj? Khæxtæbæl ci kænun hæun
jdajuj? Cæmæ cædtæ gængæ'j? Khæræzgitæn ci kænun
jdajuncæ? Zumægmæ ci cædtæ kænuncæ adæm? Kol-
zontæ dzæxæratæj ci fefsnajuncæ?

Næ khlas.

Uæ khlas ustur æj? Cal khærazgi jin jes? Skh
tæ si cæbæl baduncæ? Cæbæl fæffinsuncæ, uædta
nugutæ æma tetrædtæ kæmi nivværuncæ? Axurga
si ci jes? Uoci stholi razmæ ci læuuj? Cæmæj jibæ
cæuj? Ke xuzæ auhd æj farsbæl? Ci kænuij axur
Ci kænuncæ suvællændtæ?

Kustag 18. Niffinsetæ ænxæst dzuabpitæ færs

Kæmi ci fækkænuncæ.

Xumæ kæmi fækkænuncæ? Kæmi fækkænunc
tæ? Kæmi fe'nsuncæ tillæg? Kæmi fækkænuncæ dzo
fæuuæjæ kænuncæ xuærujnægtæ? Kæmi fækkænunc
tortæ, gotændtæ? Kæmi uafuncæ qumac, uædta sg
Kæmi rauadzuncæ gebpi kiunugutæ, gazzettæ æma zu
Kæmi fækkænuncæ zægæltæ, cæfxædtæ, zelændtæ?
bakænuncæ xarbuztæ ma misitæ?

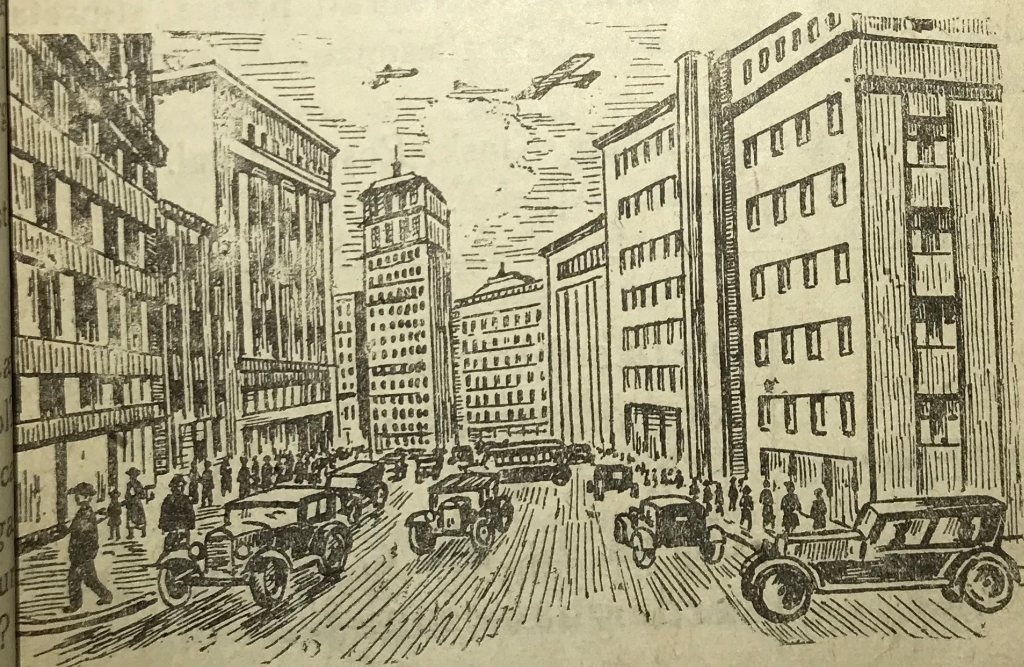
Kustag 19. Sfinsetæ æma ærxuæcæn nisantæ niv

ismo gorædtag skholajæj hæuonmæ.

Næ uarzon æmbaltæ max fænduj suma-
n fehosun kænun ne stur bærægbon 7-mag
abr kud rarvistan uoj nojabri æxsæzæj-
gi izæræj ne skholaj adtæj kadgin æmburd
mbaltæj beretæ æmburdi dzurdtoncæ stur
rægboni tuxxæj færstæbæl auhd adtæj beræ
kattæ Oktjabri revoljucij tuxxæj max zardtan
uhd zartæ uædta næ cæhdguti khuar cah-
ncæ alli xuzi cæhdtitæ.

Ævdæjmagi max fæccudan mitingmæ qæ-
ihældzægæj rajevhujun kodtan ne stur
rægbon. Summax ba næ uarzon æmbældtæ
rarvistajtæ uæ bærægbon. Ni-nnæmæ fin-
e uæ xabærdtæ.

§ 4. Hælæson æma æmhæla hærtæ.

Kustag 20. Bakæsetæ hærtæ xecænæj: a, o,
æ, m, p, t, s, z, k.

Bahudi kântæ jeci hærtæj ærmæst quræj-
kæcitæ zæhgæ cæuncæ, uædta kæcitæ zæhgæ
quræn hælæsi xæjdtæj ænxus gængæj.

Hærtæj ærmæst quræj (hælæsæj)
gæ ka cæuj, jetæ xunnuncæ hælæso
Quræn hælæsi xæjdtæj ænxus gæ
zæhgæ ka cæuj, jetæ ba xunnuncæ æj.
læsontæ.

Kustag 21. Dældær finst dzurdti hærtæ sfins
dzag hælæsontæ, uædta æmhælæsontæ. Alke dær s-
zæhetæ.

Klub. Gazet. Skhola. Kiosk. Post. Zurnal. Fæz.
Zund. Sær. Aræxsgæ. Aptekæ. Doxtir.

Hærtæ

hælæsontæ: a, o, u, i, e, æ
æmhælæsontæ: b, v, g, d,
k, l, m, n, p, r, s, t, f, x,
ch, ph, th, kh, q, h, čh, ž, č,
ærdæghælæson: j.

ALFAVIT.

uguræj damuhatae æncæ 35. Jetæ æncæ:
 , Ææ, Bb, Cc, Dd, Ee, Ff, Gg, Hh, Qq,
 Jj, Kk, Kh kh, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Ph ph,
 Ss, Tt, Thth, Uu, Vv, Xx, Zz, Čč, Dz dz,
 Ch ch, Čh čh, Šš, Žž, Dž dž.

amuhatae aci xuzi ædtæg væste finstæj
 xunnuncæ alfavit.

Hærtæn finsgæj jes bæræggænæntæ (da-
 uhatae). Digoron ævzagbæl jes 35 damu-
 j. Jetæ xæjdtægond æncæ: hælæsontæ,
 mhælæsontæ æma ærdæghælæsonbæl.

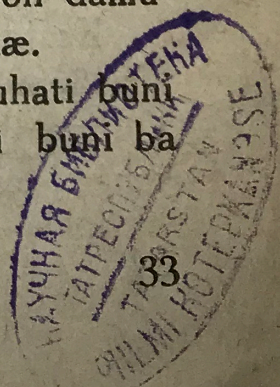
Damuhatae.

Hælæsontæ æncæ 6: a, o, u, i, e, æ.
 Emhælæsontæ æncæ 28: b, v, g, d, z,
 l, m, n, p, r, s, t, f, x, c, dz, ch, ph,
 , kh, q, h, č, š, ž, čh, dž.
 Erdæghælæson æj 1: j.

Kustag 22. Sfinsetæ xecænæj fitdzag hælæson damu-
 e, uædta æmhælæsontæ æma ærdæghælæsontæ.

Kustag 23. Sfinsetæ radzurd. Hælæson damuhati buni
 raj xænxitæ rakænetæ, æmhælæson damuhati buni ba
 aj xænxitæ.

vzagi axuri kiunugæ 1—2 khlæstæn.

Xalon æma hosin.

Xalonmæ don niuazun ærcudæj. Je buduri he
xætdzæ issirdta. Don adtæj hosinæn æ bunæj. X
qærdtæj donmæ. Uæd xalon hosini bunmæ lista
kalun bajdædta.

Dorti kaldæj don hosini æxe uælæmæ isista.

Xalon imæ qærtun bajdædta æma æxe donæj

Kustag 24. Bakæsetæ radzurd. Sfinsetæ si
ærdæghælæson damuhati xætdzæ.

Uosæ æma mistitæ.

Jeu uosæn behelij mistitæ xuardtoncæ æ sojn
tikis bakodta behelij mistitæ axæssunmæ. Tikis ba
æma behelij ci sojnæ, æxsir æma fid adtæj, uoni ba

Kustag 25. Bakæsetæ æmdzævgitæ æma si æ
læson damuhataæ ci dzurdti jes, uoni buni raxanxæ

Ke furt dæ?—Tolaj!

Kæmi adtæ?—Skholaj!

Fækkæsæn abetæ!

Fæffinsæn bevetæ!

Axurkænunmæ bællun.

Kustag 26. Kæsetæ dzurdtæ, iuængtæ ivazgæj
kæntæ, fitdzag dzurd kæsgæj, cal xadti igongon
hælæs, dugkag, ærtigkag, uædta idarddær.

Xor. Ros. Mos. Uors. Ars. Ro-næ. Xo-dæ. Na-næ
Ba-sa. Sa-sa. To-xo-na. Kol-xo-zon. Skho-la-tæ. Aex-
Xa-la-sæ. Bæ-la-sæ. Xæ-dza-ron-tæ. Kol-xo-zon-tæ.

Kustag 27. Zæhetæ ivazgæ iuængtæj dzurd dzæxæ
Cal iongi si jes? Fitdzag iong ci'j? Dugkag? A
Cubpæræjmag? Fændzæjmag? Niffinsetæ jeci dzurd
iongæj-iongi'xsæn xanxæ nivværetæ. Dzurdi hælæson

xanxæj sbæræg kæntæ. Alli iongi dær si cal hælæ-
hæri sbælvurd kodtæjtæ? Ænæhælæson hær iong si
adtæj? Uæxæn æhdauæj ma nigkidær bakæsetæ dzurd-
xuaergænasæ, acodasæ, Æxsærisær, næræmon, dedenæg,
æg, uorsdojnag.

Dzurdi hælæsontæ cal ua, iuængtæ
ær si ual jes. Dzurdtæ fæuuncæ jeuiuæn-
ontæ (xor), duuæiuængontæ (ro-næ),
rtæiuængontæ (xa-la-sæ) æma nigkidær
ldær iuængontæ.

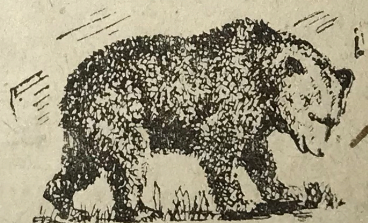
Kustag 28. Sfinsetæ æmbesændtæ iuængtæj. longæj-
xsæn xanxæ iværetæ. Hælæson damuhati buni dær
æ iværetæ.

Æfsæjnag tævdæbæl nadæuj. Mængædti khax cubur
Galhædæ uæsinæbæl bæræg æj. Znog lægamajæg æj.
t xalon khotæræj dær tærsgæ kænuij. Xalon xaloni cæ-
næ khaxuj. Uasagæ tikis mistæ næ axæssuj. Mudi bin-
e kæmi ua, mud dær uomi jes.

Kustag 29. Sfinsetæ hudiaedtæ. Xuzti bunati dzurd
væretæ. Dzurdti særhi sæ iuængti nimædzæ niffinsetæ.

Tar hædi jes

issirdtoncæ sirdi æ fæda j

Iguærdæn ræsuhd fæuuj alli xuzi

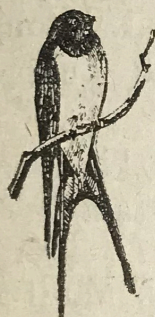

Minkhi

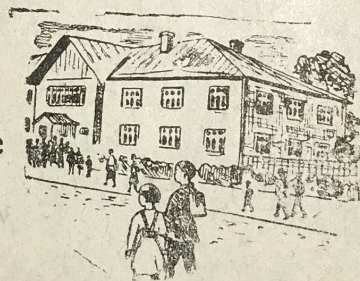
asthonæ kænuj.

Zæronð læg nijjarazta

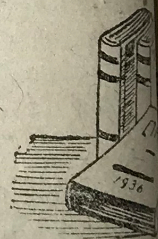
alli ualdzæg dær asthonæ kænuj.

Suvællændtæ

tundzunca

Axurgænæg bajursta skholadzautæn

fælløjnæ xæssuj.

Kustag 30. Sfinsetæ dzurdtæ iuængtægondæj.

X u z æ g. *Ku-roj næ.*

*Kurojnæ. Mæjæ. Sujnæ. Sæjgæ. Ælxujnæ. Zæjæ.
lincojnæ. Sapojnæ. Uesojnæ. Sojnæ. Kæfojnæ. Æf-
Ærsoj. Xæjdtæ. Sæjgædonæ. Zujmon.
Æxsæjvon. Ræjdajæn. Bajdauæn. Agorujnag. Pajda.
ah. Fæjnæg. Xuluj. Bujnag. Færsæj.*

Kustag 31. Sfinsetæ hudædtæ. Sthælfiti bunati
dtæ nivværetæ. Næuæg dzurdtæ xecænæj iuængtægong-
niffinsetæ.

Kard ærxaudtæj... Æxsnun hæuj sauængæ dær...
iguldæj... Xonxi... cæuagæ'j. Næ tuguri cæxæri...
n fidi næjjes... Kolxoz... hæuagæ næ'j... ku tær-
uæd tar hædæmæ ma co. Cauæjnon... næ tærsuj.
bæl... æxsævæj bonæj insuj.

(Sapojnæj, stholæj, mæjæ, zæjæ, kæfojnæ, basæ, til-
æj, sirdæj, kurojnæ).

Hær „j“ xecæn iong nekæd fæuuj, æma
unnuj ænæiuængon.

Hær „u“ dær iong jeuæj-jeu xadt næ
æddædtuj, uæd je dær fæuuj ænæiuæn-
gon (hæuuon).

Kustag 32. Fitdzag cægindzi dzurdtæ uæ tetrædti nif-
etæ æma dugkag cægindzi si ci hærtæ raxaudtæj, uoni
mæ xanxæ rakænetæ.

Kim ku ærcudæj.

Kim ku'rcudæj.

Duuæ ænsuværi

Duuæ'nsuværi

Ærtæ ærvadi

Ærtæ'rvadi

Duuæ æmbali

Duuæ'mbali

Sædæ ærhau
 Ra ævzarun
 Ba æfxuær
 Ba ælxænun
 Mæ ænsuvær
 Fidi ænsuvær
 Ci ærcudæj
 Boni æmbes

Sædæ'rhāui
 Ra'vzarun
 Ba'fxuær
 Ba'lxænun
 Me'nsuvær
 Fidi'nsuvær
 Ci'rcudæj
 Boni'mbes

Hudiadi [duuæ dzurdi kærædzej
 bæl, razzagæn æ fæstag hær, dugka
 ba æ razzag hær hælæsontæ ku uon
 uæd sæ jeu xauj, æ bunati ba ivær
 apostrof ('). Xuzæg: sædæ anzi—sæda
 Xadtæj xadt ba ændær hælæsonmæ
 razdæxuncæ. Xuzæg: mæ ænsuvær—
 'nsuvær.

Kustag 33. Banimad dzurdtæ rajjevetæ, apo
 iværgæj.

Næ art. Sæ agæ. Dæ ihældzægdzinadæ. Næ
 Ærtæ arhi. Ma æj ærbaxonetæ. Raævzarun. Ka ændæ
 Næ asinæ. Sæ astæu. Ka æj. Næ æncæ. Kumæ æ
 tuncæ.

§ 5. Zællangon æma ænæzællan æmhælæson hærtæ.

Kustag 34. Armi thæpænæj uæ hosti chæstæ ni
 zetæ. Ænkhæjdtæj dzoretæ hærtæ: b—p, v—f, g—k

Kæcitæ si ihusuncaæ zællanggængæj? Kæcitæ ba ænæ-
ggængæj, æmir, gurgur? Bahudi ma kæntæ nigkidær
æ: i, m, n, r, x, c, h, dz, ph, kh, th, f, ch, q.

Hærtæ: b, v, g, d, z, l, m, n, r, h, dz,
æncaæ zællangontæ, uoj tuxxæj æma dzor-
ej zællang kænuncaæ.

Hærtæ: k, kh, p, ph, t, th, f, x, c, s,
ch, q, čh æncaæ ænæzællangontæ, uoj
kxæj æma dzörgæj ihusuncaæ nidæn—
anir.

ællangontæ æma ænæzællangontæ ænkhæjdtægond.

ællangon nhælae- ntæ:	b	v	g	d	z	dz	h	dž
ænæzællan- æmhælae- ntæ:	p	f	k	t	s	c	x	č

ustag 35. Bahudi kæntæ, ci hærtæ ihusdzænæj æma
damuhataæ iværd jes bæraggond dzurdti.

Tat æ fæd sbæræg kodta. Arv chæx zinnuj. Dengiz
f. Sird bacudæj hædi arfi. Zund kæstæræj xestærbæl
Kurd skodta, cæfxat. Kærdæg kærdunmæ næma bæz-
Znag læg amajæg æj. Sog sodzæ—sog auærdæ. Arx
bælasi. Arh kænæ xuarz æmbalæn.

ustag 36. Dældær nimad dzurdtæ jeuuon nimædzi
retæ.

Cærvtæ—carv.

Sogtæ—

Corkitæ—

Kærdtæ—

Nædtæ—

Ægtæ—

Znægtæ—

Fættæ—

Kurdtæ—

Cængtæ—

Turhtæ—

Xedttæ—

Ærdoztæ—

Ængoztæ—

Kustag 37. Finst dzurdtæj hudiaedtæ skæneta
fæstag æmhælæson hæri fæste hælæson hær kud ihu
Art. Æstæg. Xed. Ajdah. Met. Segæc. Ræsta
reg. Curd. Listæg.

X u z æ g. Art—artæj cæxærtæ kæluj.

Kustag 38. Sfinsetæ dzurdtæ æma si sthælf
baftauetæ coxgond damuhataæ.

A. gin, ærtæ. tæj, rajva. ta, æfcaæ., æfsa., ærtæ.
za. d.

Axid æmhælæson hær dzurdi bæ
næ fæuu; finsgæj rædud næ rauajuni
xæj dzurd æjjevun hæuj, æmhælæson
ste hælæson hær kud ua, uotæ; uæd
vurd uodzænæj finsujnag hær—damu

§ 6. Ærcævæn dzurdi medægæ (æncajæn).

Kustag 39. Finst dzurdtæ iuængtæ gængæj
longæj-iongi xsæn xanxæ iværetæ. Dzurdtæ iuæn
kæsetæ. Hærdær ka ihusa iuængtæj, uoni
iværetæ.

Satæg. Lasæg. Astægukag. Ræstæg. Zænxæ. Turhæ.
æg. Zumæg. Xuræ. Zuræ. Kholæ. Uæлиндzæ. Næzi.
Bærzæ. Særtæg. Kæfojnæ.
K u z æ g. Sa-tæg.

Dzurdi jeu iong alkæddær hærdær
ehgæ fæuuj, je æj ærcævæn iong.

Kustag 40. Ba'rhauetæ radzurd æma ærcævæn iuæng-
ngæ hærdær kæsetæ.

Ne'znægtæ æma næ limæntæ.

Soveton Cædes arazuj socializm. Ægas dujnei mulk-
e arxajuncæ max baqorkænunbæl. Jetæ cædtæ kænun-
naxæn tuhd.

Max hæuama cædtæ uæn næxe bahæuaj kænunmæ.
æn æmbældtæ æncæ ægas dujnei fælløjnægængutæ.
ahazdzinadæ radtdzænæncæ maxæn mulkginti nixmæ.

Kustag 41. Bakæsetæ, uædta sfinsetæ dældær finst
ædtæj, razzag iongbæl ærcævæn ci dzurdti xauj, uoni.
Lizæ æ sær æxsnunmæ æxe ærcædtæ kodta.

Mærhtæ fæzzæg stong æma uazal ævzarun rajdajuncæ.
erdæn chifæ'j sæumon ærtæxæj. Idardmæ ihusuj xuas-
dguti ihældzæg zar. Max toxun neke xætdzæ fænduj.
oonæ xussuj, æxsævæ ba cauæn kænuj. Næ tikisæn æ
xti kheltæ uors æncæ. Zujmon gorche budurtæ æræm-
ta.

Kustag 42. Bakæsetæ, uædta sfinsetæ dældær finst
iædtæj, astægukag iuængtæbæl ærcævæn ci dzurdti
, uoni.

Buduri murdtgun kærdægi xiztæj xæræg. Æ razmæ hazta
s. Gælæbutæ æma cheuti fædbæl jeu ærdæmæ, uædta
erdæmæ fæuuaidæ. Ævebpajdi fæzzindtæncæ duuæ dan-

khaj. Jeci jeu cæf nikkodtoncæ sæxe tikisbæl. Tiki
tasæj xærægi rahmæ slæuirdta. Dankhatae ærbateg
xærægbæl. Xæræg sæ æxemæ xæstæg næ uahta. Da
razelæ-bazelæ kænuncæ xærægi falæmbulaj ma ræju
xe maruncæ, ændær sæ bon neci'j. Uæd jetæ ba
tæncæ æma ra'ndæncæ. Uotemæj xærægi færci til
jervaztæj.

Kustag 43. Bakæsetæ, uædta sfinsetæ dældæ
hudiaedtæj, dugkag iongbæl ærcævæn ci dzurdti xau

Mæ tikis.

Hæuagæ,
Kæuagæ,—
Mæ xætdzæ med khona cæruj.
Je stongi,
Je'rvongi,
Æ dortæ, æ kholtæ xuæruj.
Je'fsesæj,
Fur desæj,
Fur cijnæj arhæudtæ kænuij.
Je 'xsævti,
Je 'sævdi,
Fud funtæ, zin funtæ uinuij.

Maliti

§ 7. Duvær damuhatae dzurdt

Kustag 44. Sfinsetæ, dzurdtæ xæjdtægondæj. D
damuhati buni xanxæ iværetæ.

Kæddæriddær. Bællun. Fæzzæg. Uæ
Xæssæn. Tæssag. Ahazzag. Xussun. Bæ
Læuun. Alli'rdigæj. Ævddæs. Axæssun.
zon. Gollagæ. Innæ. Xuallag. Bælccon.
sædtun. Ævædzdzægæn.

Digoron ævzagi jes beræ dzurdtæ, jeu
rtæ duvææræj kæmi fehusuncaæ, uæ-
ndtæ.

ustag 45. Duvær hærtæ kæmi ihusuj, uæxæn dzurd-
eretæ æma sæ niffinsetæ. Duvær damuhati buni xan-
tænetaæ.

ustag 46. Sfinsetæ hudiaædtæ. Sthælfiti bunætti coxgond
æ iværetæ. Duværgond damuhati buni xanxæ kæn-
tæ. *raktor... næ zonuj. Hæui savet... badtæj.*
ri skholati... ævzag axur kænuncæ dugkag
æj uælæmæ. Hædræbun... xezuj fustæ.
ellon... avdæni. Uosæ khibilati... don.
atug... tæxuj.

ællad, unaffi, urussag, xæssuj, fijjau, xussuj, nillæguti).

ustag 47. Dzurdta ma baftaueta finst dzurdtaebæl,
dtæ si kud rauaja, uota.

uvællændta. Niuuadzæ. Gollagæ. Nixxatir kænæ. Kæd-
dær. Kæddær. Kæmidæriddær. Tillæg. Finddæs. Æu-
e. Kommægæs. Alli. Soveton. Fællojnæ. Uæzzau.
ominaæ. Xussæn. Alkæddær.

ustag 48. Bakæsetæ æmbesændta ma si duvær da-
æ kæmi jes, uoni niffinsetæ.

Embal vændæ næ rædujuj. Ældargin mægur æj. Bin-
kæmi ua, uomi mud dær jes. Kustæn—afonæ, idzulu-
ba—saxat. Magosa uarun beræ uarzujuj. Næzonunæj
sun xuæzdær æj. Nixæs—xædzarixalæg. Razdær ku næ
, uæd uoj fæste ba tas næbal jes. Zæronðæn æ findz

nissærfæ, uædta'jzundbæl bafærsæ. Zund kæstæræ
bæl næ'j. Jeunæg mægur æj. Bæx xærægi farsmæ
bædtaj, uæd in je'hdæudtæ jesuj.

Kustag 49. Bakæsetæ baceutæ ma si duvær d
kæmi jes, uoni nifinsetæ.

Ænæbun agæ fidæjdzag (khoxdaræn). Duuæ
astæu zældi phæstu (dzæxæragun). Cubpar ærvadi
kærædzej ba nejjafuncæ (cubpærdzælxug). Alli x
rojnæ (hælæs). Talingæ skhæti uors uælitæ (dænc
Duuæ xonxej astæu æhzælikomidzag (æxcin). Jeu
duuæ xuzi sænæ (ajkæ).

SÆRGÆNDTITÆ.

1-ag khlas.

Fars.

udiadæ (zahd)	3
udiadi medægæ dzurdi bastdzinadæ	9
tur] damuha særmagond næmdti	12
ng æma dzurdtæ næuæg rænhæmæ xæssuni æhdæudtæ	14
ær	17
ær j	18
ær u	19
ær æ	19
Enæbælvurd hærtæ	20
ugaj dæmuhataej bæræg gængæ hærtæ	21

II-ag khlas.

Hudiadæ æma ærxuæcæntæ	23
arsti hudiadæ	23
hæri hudiadæ	26
hælæson æma æmhælæson hærtæ	32
Zællangon æma ænæzællangon æmhælæson hærtæ	38
Ærcævæn dzurdi medægæ (æncajæn)	40
Duvær damuhataæ dzurdti	42

Ответ. редактор Тандуев А.

тор Дзгоев А. Корректор Гутнов К.

ана в набор 7/IX—1936 г.

Формат бумаги 62×94.

ов 3.

лит № 20608

Подписана к печати 8/XII—1936 г.

Бум. листов 1,4.

Севособлаңиздат № 61.

Заказ № 3567. Тираж 5400.

графия Севособлаңиздата, гор. Оджоникдзе, Коминтерна, № 20.